

Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)

Temaer (<http://www.historie-online.dk/temaer-9>)

HistorieLab (<http://www.historie-online.dk/historielab>)

Arkiv (<http://www.historie-online.dk/arkiv>)

Bliv medlem (<http://www.historie-online.dk/bliv-medlem>)

🏠 (/) > 1700-årene (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/1700-arene>) > Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Den danske drøm om revanche

← Forrige artikel (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/1700-arene/tyrannens-tid-om-sverige-under-karl-xii>)

Den danske drøm om revanche

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 521

Del artiklet: **f**

(<https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/1700-arene/den-danske-droem-om-danske-droem-om-revanche>)

u=<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/1700-arene/den-danske-droem-om-danske-droem-om-revanche>

online.dk/boger/anmeldelser-5-5/1700-arene/den-danske-droem-om-danske-droem-om-revanche) **t**

5-5/1700-arene/den-danske-droem-om-danske-droem-om-revanche) **in**

1960'ernes Danmark

status=. Aktiviteten kan ses på

(<https://twitter.com/home?status=.> Aktiviteten kan ses på

<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/1700-arene/den-danske-droem-om-danske-droem-om-revanche>) **in**

ses på

<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/1700-arene/den-danske-droem-om-danske-droem-om-revanche>

online.dk/boger/anmeldelser-5-5/1700-arene/den-danske-droem-om-danske-droem-om-revanche) **in**

5-5/1700-arene/den-danske-droem-om-danske-droem-om-revanche) **in**

1960'ernes Danmark

status=. Aktiviteten kan ses på

(<https://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/1700-arene/den-danske-droem-om-danske-droem-om-revanche&title=>

<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/1700-arene/den-danske-droem-om-danske-droem-om-revanche>) **in**

online.dk/boger/anmeldelser-5-5/1700-arene/den-danske-droem-om-danske-droem-om-revanche) **in**

5-5/1700-arene/den-danske-droem-om-danske-droem-om-revanche) **in**

1960'ernes Danmark

status=. Aktiviteten kan ses på

(<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/1700-arene/den-danske-droem-om-danske-droem-om-revanche>) **in**

Mest læste artikler

Lige nu | dag | 7 dage | 28 dage

Hvad er påskeharen? (<http://www.historie-online.dk/temaer-9/arstidens-skikke-14-14-14/paske-21-21/hvad-er-paskeharen>)

Bogstakken, uge 11, 2022 (<http://www.historie-online.dk/boger/bogstakken-7-7/bogstakken-uge-11-2022>)

1960'ernes Danmark (<http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/udstillinger-3-3/1960ernes-danmark>)

TV-tips, uge 11, 2022 (<http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/tv-tips/tv-tips-uge-11-2022>)

Årets historiske bog 2021 (<http://www.historie-online.dk/boger/arets-historiske-bog-8-8/aarets-historiske-bog-2021>)

Gækkebrevens "forløber" (<http://www.historie-online.dk/temaer-9/arstidens-skikke-14-14-14/paske-21-21/gaekkebrevens-forloeber>)

Indhenter fortiden os? (<http://www.historie-online.dk/historielab/indhenter-fortiden-os>)

Lars Christensen

Den danske drøm om revanche. Store Nordiske Krig 1700-1721

Kristeligt Dagblads forlag. 384 sider. Illustreret. 299,95 kr.

Af Christian Kaaber

Tusindvis af københavnere passerer hver dag Den røde Bygning, Finansministeriets smukke barokdomicil mellem Christiansborgs rugende granitmassiver og Christian IV's børsbygning. Løfter man blikket, skuer man oppe i den enorme, rundbuede frontispice Frederik IV's brystbillede og rigsvåben omgivet af en imponant staffering af hellebarder, faner og kanoner. En militær sejrherre skuer i hvid marmor ned fra gavlen af det hus, han lod opføre til at huse hele enevældens centraladministration. Endnu mens Kancellibygningen, som huset dengang kaldtes, tog form, rasede en af de længste krige, det danske rige har været involveret i. Store Nordiske Krig har dog i umindelige tider indtaget en lige så tilbagetrukket plads i den danske bevidsthed, som den triumferende krigsherre oppe på Den røde Bygning gør for dagens forbigående. Hvis den endelig huskes, er det som bagtæppe for Tordenskiold, hvis myte dog langt hen har levet sit eget liv i den folkelige bevidsthed. 2021 markerede 300-året for Store Nordiske Krigs endelige afslutning, og det storstilede og langvarige opgør har udløst to storartede værker, herunder Lars Christensens Den danske drøm om revanche med undertitlen Store Nordiske Krig 1700-1721.

Revanche indgik mindst talt ikke kun i danske drømme. Historien om Store Nordiske Krig er historien om, hvordan den svenske stormagts naboer slog sig sammen i en knasende alliance, hver med ambitionen om at fravriste Sverige, hvad det siden 1561 havde vundet fra først Rusland og Polen, siden Danmark-Norge. Rusland ønskede eksempelvis at genvinde den adgang til Østersøen, der var gået endelig tabt tidligt i 1600-tallet. I Danmark havde man ikke afskrevet den østlige tredjedel af riget, der var afstået i 1658 sammen med den sydlige norske Kattegatkyst. Et andet dansk mål var opgøret med gottorperne - den hertugelige del af den danske kongeslæggt, der i 1658 med svensk støtte havde opnået fuld suverænitæt for de gottorpske dele af Sønderjylland. At en tæt beslægtet fyrste optrådte som svensk forpost i Hertugdømmerne var en utålelig situation for den danske konge, og som udenrigspolitisk mål stod elimineringen af den gottorpske ministat næsten på linje med generhvervelsen af Skaanelandene. I 1699 fandt man situationen moden, hele vejen rundt om Østersøen, og nu fulgte 21 års krig, hvor Danmark-Norge deltog i en kort ouverture i 1700 og siden fra 1709 til 1720.

Lars Christensen fortæller levende og letlæst om det samlede og komplekse forløb set fra en dansk synsvinkel. Store Nordiske Krig udspillede sig indtil 1713 parallelt med Den Spanske Arvefølgekrig, hvor Frankrig sekunderet af Spanien kæmpede mod England og Det tysk-romerske Kejserrige. Det store vesteuropæiske opgør gav dæmninger ind i krigen mellem Sverige og dets mange modstandere. Det var ikke uden betydning for den danske landkrigsførelse, at store danske kontingenter af elitetropper var udlejet til Solkongens modstandere, ligesom man på begge sider afventede, hvor den frygtede svenske hær ville blive sat ind. Det endte med at blive i Rusland, eller rettere i det nuværende Ukraine. Lars Christensen hjælper fortrinligt sin læser gennem det kringledede spil af diplomatiske manøvrer og vekslende militær succes for en meget lang og broget række aktører.

Store Nordiske Krig udspillede sig over kolossale landområder omkring Østersøen. I 1700 forsøgte den danske Frederik IV at gøre det af med den gottorpske stat, men måtte skyndsomt slutte fred, da Karl XII's hær dækket af engelske orlogsskibe gik i land ved Humlebæk og truede København. Herefter fulgte ni års dansk pause, der sluttede, da Karl XII's hovedhær blev tilintetgjort ved Poltava i sommeren 1709. Herefter fulgte en dansk invasion af Skaane, der endte i det katastrofale nederlag ved Helsingborg 10. marts 1710.

Den svenske militærstat var for samtlige parter en drabelig og sejlivet modstander, og krigens store linjer handler om, hvor den formidable og velorganiserede karolinske krigsmaskine meget langsomt blev slidt op. Det var Sverige mod resten, og Danmark-Norges triumf i alliancen med hovedsagelig Rusland var den stærke flåde, der som den eneste kunne tage opgøret med svenskerne til søs. Her gik det langt bedre og mere glørværdigt end på land, og læseren møder selvfølgelig Tordenskiold i funktion. Til lands formåede Danmark kun at gøre sig gældende sammen med allierede hærstyrker.

I 1713 stod krigen om de svenske besiddelser i Nordtyskland, og Frederik IV oplevede personligt, at hans hær sammen med en sachsisk styrke blev besjoret af svenskerne med Gadebusch syd for Wismar. Herfra rykkede den sejrende svenske hær op i Holsten forfulgt af de allierede og endte med at kapitulere til Frederik IV i den officielt neutrale gottorpske fæstningsby Tønning. I den forbindelse lykkedes det danskerne at åbenbare det gottorpske dobbeltspil for alverden, og med tsar Peter den Store ved sin side kunne Frederik rykke ind på det rigt udstyrede, men forladte Gottorp Slot og indlemme hertugens dele af Slesvig som hjemfaldent len med den nu anerkendte påstand om, at hertugdømmet havde forbrudt sig mod internationale aftaler.

Krigen var dog meget langt fra slut, og Karl XII var ikke den, der gav op. Russerne havde systematisk erobret de svenske provinser langs Den finske Bugt og i Baltikum - og havde allerede i 1703 anlagt en helt ny by, Sankt Petersborg, i Neva-flodens delta oven i den hidtidige svenske udstpost Nyenskans - og i 1715 blev svenskerne stort set fordrevet fra Nordtyskland. Karl XII angreb nu Norge, og i tiden frem til krigerkongens død foran den norske grænsefæstning Frederiksten, udspillede væsentlige dele af opgøret sig på eller ved dansk-norsk territorium. I den forbindelse lignede Tordenskiold gentagne gange, redeligt beskrevet, men uden at gøre den norske vovehals mere betydningsfuld, end han var. Det er et meget stort krigsteater at overskue, men Lars Christensen styrer sin fortælling solidt og underholdende. Den samlede, fremadskridende fremstilling afbrydes med jævne mellemrum af velskrevne Fokus-kapitler om for eksempel efterretningsvirksomhed, forsørgelse af kæmpemæssige hære og om, hvad der skete med krigsfanger.

I 1713 sluttede Den Spanske Arvefølgekrig med Frankrig som taber og med Storbritannien som den helt store vinder. Stærke diplomatiske og politiske kræfter blev nu sat i spil for at gøre en ende på den nordiske storkrig. Med især engelsk mægling og pres endte en langvarig proces med freden på Frederiksborg mellem Sverige og Danmark-Norge. Freden i Norden var og blev et europæisk stormagtsanliggende: Ingen danske erobringer kunne ændre ved, at Øresund skulle være grænse. Til gengæld måtte Sverige opgive sin todfrihed i Sundet og således bekræfte den danske højhedsret over det vigtige farvand. Stormagterne anerkendte til gengæld indlemmelsen af den gottorpske del af Sønderjylland: En lille, men væsentlig revanche. Frederik IV kunne med en vis ret lade sig skildre som sejrherre på frontonen over Den Røde Bygning.

21 års nordisk krig endte med reducere Sverige til dets oprindelige område - plus altså de erobrede danske og norske provinser. Den svenske stormagt var fortid, og en vis ligevægt mellem Danmark-Norge og Sverige blev tingenes orden frem til Napoleonskrigene. Store Nordiske Krig skabte til gengæld helt nye storspillere på den europæiske arena: Rusland brød frem fra at være et underudviklet og langt hen overset kæmpeland inde på det asiatiske kontinent til at hævde en uimodsigelig stormagtsstatus i Europa. Hvad der ventede fra en af opgørets mindre spillere, Preussen, kunne de færreste forudse i 1721. Store Nordiske Krig gjorde en ende på 1600-tallets nordiske og storpolitiske scene og skabte rammer, vi langt hen lever med i dag. Vil man forstå, hvordan det gik til, er man i godt selskab med Lars Christensens bog.

[Historie-online.dk, den 2. februar 2022]